

اصول اساسی اثر بخشی نظام های بیمه سپرده

کمیته نظارت بر بانکداری بال

انجمن بین المللی بیمه سپرده

ترجمه

حسین معصومی

محمد روشن دل

تابستان ۱۳۹۰

WP/90-04

پیشگفتار

اصول اساسی اثر بخشی نظام بیمه‌سپرده‌ها حاصل کار مشترک کمیته نظارت بر بانکداری بال و انجمن بین‌المللی مؤسسات بیمه‌سپرده است که توسط دو تن از کارشناسان اداره مطالعات و مقررات بانکی بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران ترجمه شده است. اینک که بانک مرکزی بنا به الزام قانون برنامه پنجم توسعه و نیز ضرورت ثبات بخشی در نظام بانکی کشور، تشکیل صندوق ضمانت سپرده‌ها را در دستور کار قرار داده است، اتکا به استانداردهای بین‌المللی تضمین سپرده‌ها بسیار راهگشا می‌باشد.

پژوهشکده پولی و بانکی، برگزاری همایش یک روزه صندوق ضمانت سپرده‌ها در ۴ مرداد ۱۳۹۰ را فرصت مغتنمی برای انتشار و توزیع اصول ۱۸ گانه بین‌المللی نظام بیمه‌سپرده‌ها دانسته و ضمن تقدیر از مترجمین این سند، برای انتشار حاصل کار محققین و پژوهشگران علاقمند به تألیف و ترجمه آثار مرتبط با ثبات پولی و بانکی اعلام آمادگی می‌کند.

فرهاد نیلی

مشاور ریاست کل و

رئیس پژوهشکده پولی و بانکی

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۱	خلاصه اجرایی
۵	بخش ۱- تعیین اهداف
۵	بخش ۲- الزامات و اختیارات
۵	بخش ۳- حاکمیت
۶	بخش ۴- روابط با سایر اعضای شبکه ایمنی نظام مالی و همکاری‌های
	برون مرزی
۶	بخش ۵- عضویت و پوشش
۷	بخش ۶- تأمین مالی
۸	بخش ۷- آگاهی عمومی
۸	بخش ۸- گزیده مباحث قانونی مورد نیاز
۸	بخش ۹- اقدامات لازم پس از ناتوانی بانک در ایفای تعهدات
۹	بخش ۱۰- بازپرداخت سپرده‌ها به سپرده‌گذاران و ترمیم
۱۰	مقدمه و اهداف
۱۲	اصول اساسی
۱۳	پیش شرط‌ها
۱۶	اصول اساسی: توضیحات به همراه رهنمودهای لازم
۱۶	تعیین اهداف

۱۸	الزامات و اختیارات
۲۰	حاکمیت
۲۰	روابط با دیگر اعضای شبکه ایمنی نظام مالی و مباحث برون مرزی
۲۲	عضویت و پوشش
۲۷	تأمین مالی
۲۹	آگاهی عمومی
۳۱	گزیده مباحث قانونی
۳۲	اقدامات لازم پس از ناتوانی بانک در ایفای تعهدات
۳۵	بازپرداخت سپرده‌ها به سپرده‌گذاران و ترمیم

اصول اساسی اثربخشی نظام‌های بیمه‌سپرده

خلاصه اجرایی

مقدمه و اهداف

۱- گزارش گردهمایی ثبات مالی (آوریل سال ۲۰۰۸ میلادی) در رابطه با ارتقا و انعطاف‌پذیری اساسی بازار به این نکته اشاره می‌کند که وقوع آشفتگی‌های مالی بین‌المللی اخیر، اهمیت وجود ترتیباتی مؤثر جهت جبران خسارت وارده به سپرده‌گذاران را نمایان ساخت. این گزارش بر ضرورت توافق مقامات پولی در مورد ایجاد مجموعه‌ای از اصول بین‌المللی برای نظام‌های مؤثر بیمه‌سپرده تأکید دارد.

۲- در ژوئیه سال ۲۰۰۸، کمیته نظارت بر بانکداری بال^۱ و انجمن بین‌المللی مؤسسات بیمه‌سپرده^۲ تصمیم گرفتند به منظور تدوین و ترویج مجموعه‌ای از اصول مهم و مورد توافق بین‌المللی در رابطه با بیمه‌سپرده‌ها با یکدیگر همکاری نموده و در این راستا اصول اساسی برای نظام‌های بیمه‌سپرده تهیه شده توسط انجمن بین‌المللی مؤسسات بیمه‌سپرده، را به عنوان مبنای کار، مورد استفاده قرار دهند. در همین ارتباط کارگروهی مشترک جهت گسترش اصول اساسی تشکیل شد تا نقطه‌نظرات خود را جهت تجدیدنظر و تصویب به کمیته نظارت بر بانکداری بال و انجمن بین‌المللی مؤسسات بیمه‌سپرده ارائه کند. این کارگروه

1. The Basel Committee on Banking Supervision (BCBS).

2. International Association of Deposit Insurers (IADI).

متشکل از نمایندگانی از گروه مصوبات بانکی برون‌مرزی کمیته نظارت بر بانکداری بال^۱ و گروه راهنمای انجمن بین‌المللی مؤسسات بیمه‌سپرده می‌باشد. اصول اساسی پیش‌رو برای اثربخشی نظام‌های بیمه‌سپرده، حاصل تلاش مشترک کارگروه‌های یاد شده است.

اصول محوری و پیش‌شرطها

۳- سیاستگذاران در مورد چگونگی حمایت از سپرده‌گذاران و کمک به ثبات نظام مالی، گزینه‌هایی را در اختیار دارند. در این میان بیمه مستقیم سپرده‌ها در مقایسه با سایر گزینه‌ها همچون حفاظت‌های تلویحی^۲ از مزایای بیشتری برخوردار است. یک نظام بیمه‌سپرده، تعهدات مقام پولی (یا اگر یک نظام خصوصی است، تعهدات اعضای آن) به سپرده‌گذاران را شفاف می‌نماید، حوزه تصمیم‌گیری‌ها را بنا به مصلحت محدود می‌کند، می‌تواند اعتماد عمومی را ارتقا بخشیده، با مشارکت در تأمین هزینه‌ها به حل مشکلات بانک‌های ورشکسته کمک کند و برای کشورهایی که فرایند سامان‌یافته‌ای برای برخورد با بانک ورشکسته دارند، سازوکاری به منظور تأمین هزینه ورشکستگی فراهم نماید.

۴- پیاده‌سازی یا اصلاح یک نظام بیمه‌سپرده زمانی می‌تواند موفقیت‌آمیز باشد که نظام بانکداری کشور سالم بوده و محیط سازمانی مطلوبی داشته باشد. به منظور برخورداری از اعتبار و جلوگیری از انحراف‌ها که ممکن است به مخاطرات رفتاری^۳ منجر گردد، نظام بیمه‌سپرده باید بخشی از یک شبکه ایمنی نظام مالی^۴ با طراحی مناسب و ساختارمند بوده و به‌گونه‌ای مناسب طراحی و اجرا شود. یک شبکه ایمنی نظام مالی معمولاً در برگیرنده مقررات احتیاطی و

1. Cross Border Bank Resolution Group (CBRG).

2. Implicit Protection

۳. Moral hazard، مخاطرات رفتاری، اصطلاحی است در بیمه که اشاره به عادات و رفتاری دارد که موجب بروز زیان و خسارت می‌گردد. مثلاً از نظر بیمه‌گر اتومبیل، غیرعادی بودن وضع شخص راننده یک خطر کژمنشی رفتاری به حساب می‌آید.

4. Financial System Safety Net

نظارتی، آخرین مرجع وام‌دهنده و بیمه‌سپرده می‌باشد. توزیع اختیارات و مسئولیت‌ها بین اعضای شبکه ایمنی نظام مالی، موضوعی است که به انتخاب سیاست عمومی و شرایط خاص هر کشور بستگی دارد.

۵- یک نظام بیمه‌سپرده به دنبال آن نیست که خود، به تنهایی درگیر ورشکستگی بانک‌ها یا بحران‌های سیستمی شود. در این موارد، تمامی عناصر نظام مالی باید به طور مؤثر با یکدیگر همکاری کنند. علاوه بر این، هزینه‌های رسیدگی و برطرف نمودن مشکلات ناشی از ورشکستگی ساختاری نباید منحصراً بر عهده نظام بیمه‌سپرده باشد، بلکه باید از طریق ابزارهای دیگر همچون کمک دولت تأمین شود.

۶- اصول محوری تدوین‌شده برای بیمه‌سپرده، برگرفته از مقررات طیف گسترده‌ای از کشورها بوده و برای اجرا در کشورهای مختلف با شرایط، امکانات و ساختارهای متفاوت طراحی شده است. این اصول چارچوبی اختیاری برای رویه‌های بیمه‌سپرده مؤثر ارائه می‌کند. مقامات مختارند، برای دستیابی به بیمه‌سپرده مؤثر در کشور خود، معیارهای لازم را برای تکمیل آن منظور کنند. این اصول به‌گونه‌ای نیستند که تمامی نیازها و شرایط هر نظام بانکی را جوابگو باشند. از این رو، شرایط خاص هر کشور باید به طور متناسب و در جهت پیشبرد اهداف و الزامات سیاست عمومی نظام بیمه‌سپرده در قوانین جاری همان کشور منظور شود.

۷- نظام بیمه‌سپرده مؤثر باید بر چند عامل بیرونی و یا پیش‌شرط‌ها مبتنی باشد. این پیش‌شرط‌ها، اگر چه اغلب، خارج از حوزه اختیارات مستقیم بیمه‌سپرده قرار دارند، ولی بر نظام اثر مستقیمی می‌گذارند. این پیش‌شرط‌ها موارد زیر را در بر می‌گیرند:

- ارزیابی مستمر اقتصاد و نظام بانکی
- اداره مناسب مؤسسات تشکیل‌دهنده شبکه ایمنی نظام مالی
- مقررات احتیاطی مستحکم و نظارت قوی

- چارچوب قانونی، نظام حسابداری و نظام مناسب برای افشای اطلاعات
- ۸- اصول ۱۸ گانه بیمه‌سپرده مؤثر به طور عمده به ۱۰ بخش تقسیم می‌شوند. تعیین اهداف (اصول ۱ و ۲)، الزامات و اختیارات، (اصول ۳ و ۴)، حاکمیت (اصل ۵)، ارتباط با سایر اعضای شبکه ایمنی نظام مالی و همکاری‌های برون‌مرزی (اصول ۶ و ۷)، عضویت و پوشش (اصول ۸ تا ۱۰)، تأمین وجوه (اصل ۱۱)، آگاهی عمومی (اصل ۱۲)، مباحث حقوقی مورد نیاز (اصول ۱۳ و ۱۴)، اقدامات لازم پس از ناتوانی بانک در ایفای تعهدات (اصل ۱۵ و ۱۶) و بازپرداخت سپرده‌ها به سپرده‌گذاران و ترمیم و دریافت غرامت (اصول ۱۷ تا ۱۸)

بخش ۱- تعیین اهداف

اصل ۱- اهداف حاکمیتی: گام نخست در ایجاد یک نظام بیمه‌سپرده یا اصلاح نظام موجود را می‌توان تعیین اهداف حاکمیتی مورد انتظار آن دانست. این اهداف، باید به طور رسمی تعیین شده و به خوبی در طراحی نظام بیمه‌سپرده به کار گرفته شوند. یکی از اهداف اصلی برای نظام‌های بیمه‌سپرده، عبارت است از کمک به ایجاد ثبات در نظام مالی و حمایت از سپرده‌گذاران.

اصل ۲- کاهش مخاطرات رفتاری: مخاطرات رفتاری باید با حصول اطمینان از اینکه نظام بیمه‌سپرده با ترکیب مناسبی طراحی شده و نیز با کمک سایر اعضای شبکه ایمنی نظام مالی (به پیش‌شرط‌های اصل ۱۶ رجوع شود) کاهش یابد.

بخش ۲- الزامات و اختیارات

اصل ۳- الزامات: تعیین الزامات برای مؤسسات بیمه‌سپرده به صورت شفاف و رسمی از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. علاوه بر این، باید بین اهداف حاکمیتی، اختیارات و مسئولیت‌های مؤسسه بیمه‌کننده سپرده، سازگاری وجود داشته باشند.

اصل ۴- اختیارات: مؤسسه بیمه‌سپرده باید از اختیارات لازم برای اجرای تکالیفش برخوردار باشد. این اختیارات باید به طور رسمی مشخص شده باشند. تمامی بیمه‌کنندگان سپرده، باید برای تأمین منابع مالی جهت بازپرداخت سپرده‌ها، انعقاد قرارداد، تنظیم بودجه و رویه‌های عملیاتی داخلی خود از اختیار کافی و لازم برخوردار بوده و به صورت ادواری به اطلاعات دقیق، صحیح و بهنگام دسترسی داشته باشند تا از ایفای به موقع تعهدات خود در قبال سپرده‌گذاران اطمینان حاصل نمایند.

بخش ۳- حاکمیت

اصل ۵ - حاکمیت: مؤسسه بیمه‌کننده سپرده باید به لحاظ عملیاتی مستقل، شفاف و پاسخگو بوده و از نفوذ مراجع سیاسی و دست‌اندرکاران صنعت بانکداری مصون باشد.

بخش ۴- روابط با سایر اعضای شبکه ایمنی نظام مالی و همکاری‌های

برون مرزی

اصل ۶- روابط با سایر اعضای شبکه ایمنی نظام مالی: لازم است به منظور ایجاد هماهنگی کامل و به اشتراک‌گذارن اطلاعات مربوط به هر بانک، میان بیمه‌کنندگان سپرده و سایر اعضای شبکه ایمنی نظام مالی، بر اساس یک برنامه منظم، چارچوبی تعیین شود. این‌گونه اطلاعات باید دقیق و به‌روز (مشروط به رعایت اصل محرمانه بودن آن) باشد. ترتیبات مربوط به این امور باید به صورت رسمی انجام شود.

اصل ۷- مباحث برون مرزی: مشروط به رعایت کامل جنبه‌های مربوط به محرمانه تلقی کردن اطلاعات، تمامی اطلاعات مرتبط باید در هر زمان که لازم باشد، بین مؤسسات بیمه‌سپرده در دیگر کشورها و یا حتی مؤسسات بیمه‌سپرده و سایر اعضای شبکه ایمنی نظام مالی مبادله شود. در مواقعی که بیش از یک مؤسسه بیمه، مسئولیت پوشش را بر عهده داشته باشد، ضروری است که مؤسسه یا مؤسسات مسئول در قبال فرایند بازپرداخت سپرده‌ها مشخص شوند. در خصوص تعیین حق عضویت یا حق بیمه، نظام بیمه‌سپرده کشور میزبان باید به رسمیت شناخته شود.

بخش ۵- عضویت و پوشش

اصل ۸- عضویت اجباری: برای پیشگیری از اثرات مخاطره‌آمیز عضویت به شکل اختیاری، باید عضویت در نظام بیمه‌سپرده‌ها، برای تمامی مؤسسات مالی، که به نگهداری سپرده‌های اشخاص نیازمند به حمایت بیشتر (مانند سپرده‌گذاران خرد و کسب و کارهای کوچک) می‌پردازند، اجباری باشد.

اصل ۹- پوشش: سیاستگذاران باید انواع سپرده‌هایی را که تحت پوشش بیمه سپرده‌ها قرار می‌گیرند، به طور شفاف در قوانین مربوطه، مقررات احتیاطی و یا آیین‌نامه‌ها تعریف کنند. سطح پوشش باید محدود ولی در عین حال معتبر بوده و

امکان تعیین سریع آن وجود داشته باشد. دامنه پوشش باید اکثریت عمده سپرده‌گذاران را در برگیرد، به گونه‌ای که بتواند اهداف حاکمیتی تعیین‌شده را تأمین نموده و به لحاظ داخلی با دیگر مشخصه‌های نظام بیمه‌سپرده، سازگاری داشته باشد.

اصل ۱۰- تبدیل ضمانت نامحدود به یک نظام بیمه‌سپرده با پوشش^۱ محدود: هنگامی که کشوری تصمیم به تبدیل یک ضمانت نامحدود به یک نظام بیمه‌سپرده محدود گرفته باشد، یا بخواهد تغییراتی را در نظام ضمانت نامحدود خود ایجاد نماید، این فرایندها باید تا جایی که شرایط کشور اجازه می‌دهد، سریع انجام پذیرد. اجرای ضمانت‌های نامحدود برای مدت طولانی می‌تواند پیامدهای نامطلوبی به ویژه مخاطرات رفتاری به همراه داشته باشد. سیاستگذاران باید به دیدگاه و انتظارات مردم، طی دوره انتقال توجه خاص داشته باشند.

بخش ۶- تأمین مالی

اصل ۱۱- تأمین وجوه: یک نظام بیمه‌سپرده باید تمامی سازوکارهای تأمین وجوه مورد نیاز (از جمله ابزارهای تأمین وجوه پشتیبانی مکمل، به منظور تأمین نقدینگی) را در اختیار داشته باشد تا از بازپرداخت سریع مطالبات سپرده‌گذاران در مواقع ضروری، اطمینان حاصل کند. مسئولیت عمده پرداخت هزینه بیمه‌سپرده‌ها، باید بر عهده بانک‌ها باشد، زیرا آنها و مشتریانانشان به طور مستقیم از داشتن یک نظام بیمه‌سپرده مؤثر بهره‌مند می‌شوند. در نظام‌های بیمه‌سپرده (چه آنها که قبل از ورشکستگی بانک وارد عمل می‌شوند^۲ و چه آنها که پس از ورشکستگی بانک وارد عمل می‌شوند^۳ و یا ترکیبی از هر دوی آنها^۴)، که از نظام‌های اخذ حق عضویت بر مبنای ریسک (حق عضویت متغیر) استفاده می‌کنند، باید معیار مورد استفاده

۱. Coverage، پوشش، تأمین زیان‌ها یا خسارات احتمالی است که به موجب یک بیمه‌نامه تعهد می‌شود.

2. Ex-ante

3. Ex-post

4. Hybrid

جهت اخذ حق عضویت‌های متفاوت، برای تمامی اعضا شفاف باشد. علاوه بر این، تمام منابع لازم برای اجرای مناسب نظام اخذ حق عضویت^۱ باید بر مبنای ریسک مشخص شوند.

بخش ۷- آگاهی عمومی

اصل ۱۲- آگاهی عمومی: به منظور اثربخشی یک نظام بیمه‌سپرده، ضروری است عموم مردم به طور مستمر در مورد مزایا و محدودیت‌های بیمه‌سپرده آگاهی یابند.

بخش ۸- گزیده مباحث قانونی مورد نیاز

اصل ۱۳- حمایت قانونی: مؤسسات بیمه‌سپرده و کارکنان آنها باید پس از انفصال از مسئولیت، در برابر پیگردهای قانونی که به دلیل اخذ تصمیمات یا اقداماتشان (که از روی حسن نیت بوده) صورت می‌گیرد، حمایت شوند. البته این افراد باید ملزم به رعایت قوانین و مقررات در زمینه تضاد منافع^۲ در این خصوص گردند تا در مواقع لزوم پاسخگو باشند. حمایت قانونی باید در چارچوب رویه‌های قانونی و اداری و تحت شرایط مناسب تعریف شود و در مواقع مقتضی، هزینه‌های مربوط به جبران خسارت را پوشش دهد.

اصل ۱۴- نحوه برخورد با اشخاص مقصر در ورشکستگی یک بانک: یک مؤسسه بیمه‌سپرده یا سایر مقامات ذی‌ربط باید اختیار داشته باشند تا از مسببین ورشکستگی بانک، غرامت دریافت نمایند.

بخش ۹- اقدامات لازم پس از ناتوانی بانک در ایفای تعهدات

اصل ۱۵- تشخیص سریع، دخالت به موقع و اتخاذ اقدامات لازم پس از ناتوانی بانک در ایفای تعهدات: مؤسسات بیمه‌سپرده به عنوان بخشی از شبکه ایمنی نظام مالی، باید قادر به تشخیص سریع، دخالت به موقع و اتخاذ اقدامات لازم هنگام ناتوانی بانک در ایفای تعهدات باشند.

1. Risk-Adjusted Differential Premium System

2. Conflict of Interest

پیش‌بینی زمان مورد انتظار برای وقوع مسائل و مشکلات مالی برای یک بانک و یا تشخیص مقطع زمانی که بانک دچار مسائل و مشکلات مالی شده است، باید با سرعت و بر اساس معیارهای مناسب (که توسط اعضای شبکه ایمنی تعریف شده است) و نیز با استقلال عملیاتی و اختیار عمل صورت گیرد.

اصل ۱۶- فرایندهای اقدامات اثربخش پس از ناتوانی بانک در ایفای تعهدات: فرایندهای اقدامات اثربخش پس از ناتوانی در ایفای تعهدات مؤسسات سپرده‌پذیر، باید به‌گونه‌ای باشد که:

- مؤسسات بیمه‌سپرده، تعهدات خود را (از جمله بازپرداخت به موقع، بدون اشتباه و عادلانه سپرده‌ها) ایفا نمایند.
- هزینه‌ها و آشفتگی بازار را به حداقل برسانند.
- دارایی‌های خود را ترمیم نمایند.
- در صورت قصور و یا اهمال، اقدامات تنبیهی و انضباطی را از طریق راه‌های قانونی، با شدت بیشتری اعمال نمایند.

به علاوه مؤسسات بیمه‌سپرده یا سایر اعضای مرتبط در شبکه ایمنی نظام مالی، باید اختیار داشته باشند تا سازوکار انعطاف‌پذیری را برای کمک به ابقای وظایف مهم بانکی، به وسیله برقراری امکان تملک^۱ مجموعه‌ای مناسب از دارایی‌ها و تقبل بدهی‌های بانک ورشکسته، فراهم آورند. (به عنوان مثال فراهم‌آوردن امکان دسترسی دائم سپرده‌گذاران به وجوهشان و ادامه فعالیت تصفیه و نقل و انتقال بانکی).

بخش ۱۰- بازپرداخت سپرده‌ها به سپرده‌گذاران و ترمیم

اصل ۱۷- بازپرداخت سپرده‌ها به سپرده‌گذاران: نظام بیمه‌سپرده‌ها موظف است امکان دستیابی سریع سپرده‌گذاران به وجوه بیمه شده خودشان را فراهم آورد. بنابراین، مؤسسات بیمه‌سپرده باید پیشاپیش از به وجود آمدن احتمالی شرایط بازپرداخت سپرده‌ها مطلع گردند. همین‌طور امکان دسترسی مؤسسات بیمه‌سپرده

به اطلاعات سپرده‌گذاران، از قبل باید فراهم شود.

سپرده‌گذاران به طور قانونی حق دارند که سپرده‌های خود را تا حدود بیمه‌شده دریافت دارند. در همین راستا موارد زیر باید به اطلاع سپرده‌گذاران برسد:

- شرایط و زمان شروع فرایند بازپرداخت سپرده‌ها
- جدول زمانی بازپرداخت سپرده‌ها
- شرایط پیش‌پرداخت یا پرداخت‌های موقتی (در صورتی که چنین برنامه‌هایی وجود داشته باشد)
- حدود پوشش بیمه‌ای قابل اجرا

اصل ۱۸- بازسازی و دریافت غرامت: مؤسسات بیمه‌سپرده باید در اجرای اقدامات مربوط به بازسازی و اخذ غرامت خود، از اموال و دارایی‌های بانک ورشکسته استفاده کنند. مدیریت دارایی‌های بانک ورشکسته (که توسط مؤسسات بیمه‌سپرده یا هر نهاد دیگری انجام می‌شود) باید با در نظر گرفتن ملاحظات بازرگانی و صرفه اقتصادی آنها^۱ هدایت گردد.

مقدمه و اهداف

۱- گزارش گردهمایی ثبات مالی، در رابطه با ارتقا و بهبود اساسی بازار در آوریل ۲۰۰۸ میلادی، به اهمیت جبران مؤثر خسارت‌های وارد آمده به سپرده‌گذاران در رخدادهای اخیر که به نابسامانی‌های مالی بین‌المللی منجر شده است، اشاره می‌نماید. این گزارش توصیه می‌کند که «مقامات باید در مورد مجموعه‌ای از اصول بین‌المللی، برای نظام‌های بیمه‌سپرده مؤثر به توافق دست یابند». این اصول باید این موضوع را مورد توجه قرار دهند که برنامه‌های بیمه‌سپرده می‌تواند مجموعه‌ای از طرح‌های گوناگون بیمه را در برگیرد که اهداف این اصول را تأمین نماید. از این رو، این اصول باید با دامنه گسترده‌ای از شرایط کشورها قابلیت انطباق داشته باشند. توسعه اصول باید همگام با مشخصه‌های گسترده

۱. با در نظر گرفتن عواملی همچون کیفیت دارایی‌ها، اندازه، کشش و شرایط بازار، میزان خبرگی و مهارت در حد الزامات حقوقی ناظر بر ترکیب دارایی‌ها و اهداف حاکمیتی.

برنامه‌های شبکه ایمنی نظام مالی، از جمله چارچوب مقرراتی و نظارتی و دستورالعمل‌های نحوه برخورد قاطع با مؤسسات ورشکسته باشد.

۲- اصول محوری برای نظارت مؤثر (منتشره توسط کمیته نظارت بر بانکداری بال در اکتبر ۲۰۰۶) مؤید آن است که یک نظام بیمه‌سپرده با طراحی دقیق می‌تواند اعتماد عمومی به نظام مالی را تقویت نماید و در مواقع بحرانی از تسری مشکلات بانک‌ها به یکدیگر بکاهد، اما تاکنون رهنمودی برای نظام‌های بیمه‌سپرده مؤثر ارائه نشده است.

۳- انجمن بین‌المللی مؤسسات بیمه‌کننده سپرده مجموعه‌ای از اصول محوری برای نظام‌های بیمه‌سپرده مؤثر را در فوریه ۲۰۰۸ تدوین نموده است. اصول اساسی این مؤسسه به منظور ارتقای اثربخشی نظام‌های بیمه‌سپرده طراحی شده است و مبتنی بر تحقیقات مؤسسه یاد شده و رهنمودهای آن می‌باشد. در گسترش اصول اساسی، مؤسسه به طور قابل توجهی از تجارب عملی اعضا بهره‌مند شده است.^۱

۴- در ژوئیه ۲۰۰۸، کمیته نظارت بر بانکداری بال و مؤسسه یادشده توافق کردند تا با مبنا قرار دادن اصول اساسی انجمن بین‌المللی مؤسسات بیمه‌سپرده، در گسترش مجموعه‌ای از اصول پذیرفته‌شده بین‌المللی برای نظام‌های بیمه‌سپرده مؤثر با یکدیگر همکاری کنند. کارگروهی مشترک، متشکل از نمایندگان گروه تصمیم‌گیری بانکی برون‌مرزی و گروه راهنمای انجمن بین‌المللی مؤسسات بیمه سپرده ایجاد شد. سند پیش رو، کار مشترک این دو گروه در تدوین اصول اساسی و به همراه آن مجموعه‌ای از پیش‌شرط‌هایی است که عمدتاً عناصر (متغیرهای) خارجی لازم را برای پشتیبانی نظام‌های مؤثر بیمه‌سپرده، مدنظر قرار می‌دهند.

۱. انجمن بین‌المللی مؤسسات بیمه سپرده در سال ۲۰۰۲ میلادی با مأموریت مشارکت در ارتقای اثربخشی بیمه سپرده از طریق ارائه رهنمود و همکاری در سطح بین‌المللی تاسیس شد. اصول IADI برای کمک به کشورها در پذیرش یا اصلاح یک سیستم بیمه سپرده تدوین شد.

اصول اساسی

۵- سیاستگذاران در مورد اینکه چگونه می‌توانند از سپرده‌گذاران حمایت نموده و یا در ثبات نظام مالی سهیم باشند، انتخاب‌هایی را در اختیار دارند. گزینه بیمه‌سپرده مستقیم، در مقایسه با گزینه‌های دیگر، همچون اتکا به حفاظت تلویحی مورد توجه بیشتری قرار گرفته است.^۱ یک نظام بیمه‌سپرده، تعهدات مقامات (و یا اگر نظام مذکور خصوصی است، اعضای آن) به سپرده‌گذاران را شفاف می‌نماید و دامنه تصمیمات احتیاطی را محدود می‌کند، می‌تواند باعث بهبود اعتماد عمومی شود، به کنترل هزینه‌های حل مشکلات بانک‌های ورشکسته کمک می‌کند و نیز می‌تواند فرایند منظمی برای حل مشکل ورشکستگی بانک‌ها و سازوکاری برای تأمین هزینه ورشکستگی آنها ارائه نماید.^۲

۶- اجرا یا اصلاح یک نظام بیمه‌سپرده می‌تواند در مواقعی موفقیت‌آمیزتر باشد که نظام بانکداری یک کشور از سلامت برخوردار بوده و محیط سازمانی آن سالم باشد. به منظور کسب اعتبار و اجتناب از اختلال‌هایی که ممکن است به مخاطره رفتاری منجر گردد، لازم است نظام بیمه‌سپرده بخشی از یک شبکه ایمنی نظام مالی ساختارمند باشد و به طور صحیح طراحی و به‌خوبی اجرا شود. یک شبکه ایمنی نظام مالی معمولاً شامل نظارت و مقررات احتیاطی، آخرین مرجع قرض‌دهنده و ... بیمه‌سپرده است. توزیع قدرت و مسئولیت‌ها بین اعضای شبکه ایمنی نظام مالی، به اهداف حاکمیتی و شرایط هر کشور بستگی دارد.

۱. (انجمن بین‌المللی مؤسسات بیمه سپرده) حفاظت تلویحی سپرده زمانی اتفاق می‌افتد که سپرده‌گذاران و شاید سایر بستانکاران در مواقع ورشکستگی یک بانک انتظار دارند به طریقی محافظت شوند. این انتظارات معمولاً از رفتار گذشته دولت یا بیانیه‌های مقامات رسمی شکل می‌گیرد. حفاظت تلویحی هرگز به طور رسمی تعریف نشده است. مقرراتی مشخص در مورد واجد شرایط حمایت قرار گرفتن بدهی‌های بانک، سطح حمایت ایجاد شده یا شکل تأمین وجوه احتیاطی است و اغلب بستگی به توانایی دولت در دسترسی به بودجه عمومی دارد.

۲. در این متن، واژه بانک به مفهوم مؤسسات مالی سپرده‌پذیر می‌باشد.

۷- از یک نظام بیمه‌سپرده انتظار نمی‌رود که خود به تنهایی نواقص اصولی و سیستمی بانک یا یک بحران سیستمی را برطرف نماید. در این‌گونه موارد، تمامی اعضای شبکه ایمنی نظام مالی باید به طور مؤثر با یکدیگر همکاری داشته باشند. به علاوه، هزینه‌های حل مشکلات ناشی از نواقص و ایرادهای سیستمی نباید منحصرأ بر عهده نظام بیمه‌سپرده گذارده شود، بلکه باید از طرق دیگر نیز مانند دولت تأمین گردد.

۸- این اصول اساسی نشان‌دهنده طیف وسیعی از شرایط، زمینه‌ها و ساختارهای یک کشور بوده و به‌گونه‌ای طراحی شده‌اند که قابل انطباق با موارد مذکور باشند. هدف از تدوین این اصول ایجاد چارچوبی اختیاری برای برنامه‌های بیمه‌سپرده مؤثر است. مقامات ذی‌ربط می‌توانند معیارهای تکمیلی را که در دستیابی به یک نظام بیمه‌سپرده مؤثر در کشور خود لازم می‌دانند، به کار گیرند. اصول محوری به‌گونه‌ای طراحی نشده‌اند که تمامی نیازها و شرایط هر نظام بانکداری را تحت پوشش قرار دهند. در واقع، ویژگی‌های خاص هر کشور در زمینه‌های قوانین موجود، قدرت و اختیارات برای دستیابی به اهداف حاکمیتی و عمل به الزامات نظام بیمه‌سپرده، باید لحاظ گردند.

۹- سطوح بالای تطبیق با اصول اساسی در هر کشور باید به ثبات نظام مالی کمک کند و سطح حمایت از سپرده‌گذاران را بهبود و ارتقا بخشد.

پیش‌شرط‌ها

۱۰- لازم است نظام بیمه‌سپرده مؤثر، مبتنی بر چند عامل بیرونی یا پیش‌شرط باشد. اگرچه اغلب این پیش‌شرط‌ها خارج از حوزه اجرای نظام بیمه‌سپرده‌ها هستند، اما اثر مستقیمی بر آن دارند. این پیش‌شرط‌ها موارد زیر را در بر می‌گیرند:

- ارزیابی مستمر وضعیت اقتصادی و نظام بانکداری
- حاکمیت صحیح مؤسسات تشکیل‌دهنده شبکه ایمنی نظام مالی
- مقررات احتیاطی و نظارت قوی
- چارچوب حقوقی، حسابداری و نظام افشای اطلاعات کاملاً توسعه‌یافته

چنانچه شرایط موجود ایده‌آل نیست، مشخص کردن آنها از اهمیت بسزایی برخوردار است و نیز اگر برای ایجاد یا اصلاح یک نظام بیمه‌سپرده لازم است اقداماتی صورت گیرد، این اقدامات را می‌توان قبل و یا هنگام ایجاد یا اصلاح نظام بیمه‌سپرده اتخاذ نمود.

۱۱- در مواقعی که مباحث جاری مرتبط با سلامت و ثبات اقتصادی و نظام بانکی مشخص نشده باشند، ایجاد یا اصلاح یک نظام بیمه‌سپرده دشوارتر است. از آنجا که محیط اقتصادی بر نظام بانکی و اثربخشی نظام بیمه‌سپرده‌ها تأثیرگذار خواهد بود، سیاستگذاران باید تجزیه و تحلیل موقعیتی از محیط اقتصادی به عمل آورند. ضروری است که سلامت نظام بانکی مشتمل بر ارزیابی تفصیلی وضعیت سرمایه، نقدینگی، کیفیت اعتبارات، سیاست‌ها و الگوهای مدیریت ریسک بانک‌ها و گستره تمامی مشکلات ارزیابی شوند. همین‌طور ساختار نظام بانکی نیز باید مدنظر قرار گیرد، زیرا تعداد، نوع و ویژگی‌های بانک‌ها برای طراحی نظام بیمه‌سپرده، الزاماتی را به همراه خواهد داشت.

۱۲- اگر قوانین مناسب وجود نداشته باشند یا مغایرت‌هایی در نظام حقوقی موجود باشد، نظام‌های بیمه‌سپرده نمی‌توانند مؤثر واقع شوند. یک چارچوب حقوقی کاملاً توسعه‌یافته باید نظام قوانین تجاری شامل قوانین مربوط به شرکت‌ها، ورشکستگی، قرارداد، حمایت از مصرف‌کننده و مالکیت خصوصی را در برگیرد. این قوانین باید به طور سازگار با یکدیگر اجرا شده و سازوکاری برای حل منصفانه اختلاف‌ها ارائه کنند. عوامل دیگری که باید لحاظ شوند، شامل موارد زیر می‌باشند:

- توانایی نظام حقوقی در امور مربوط به مداخله به موقع یا اخذ تصمیم قاطع در مورد بانک‌های در معرض خطر ورشکستگی
- وجود مواد مشخصی در قوانین در مورد قابلیت نقدشوندگی شفاف و به موقع دارایی‌ها و پاسخگویی به مطالبات بستانکاران

- اینکه اعضای شبکه ایمنی نظام مالی و افراد فعال در آنها تحت حمایت قانونی قرار گیرند.

۱۳- حاکمیت صحیح نهادهای تشکیل دهنده شبکه ایمنی نظام مالی باعث تقویت زیرساخت نظام مالی می‌شود و به طور مستقیم در ثبات نظام مالی نیز نقش دارد. چهار عامل کلیدی تشکیل دهنده حاکمیت صحیح عبارت‌اند از: «استقلال عملیاتی»، «پاسخگویی»، «شفافیت و افشا» و «یکپارچگی». تمامی این عوامل دارای اهمیت یکسان می‌باشند. این چهار عامل بر روی یکدیگر نیز تأثیرگذار بوده و در راستای شکل‌دهی یک حاکمیت مناسب، موجب تقویت یکدیگر می‌شوند.

۱۴- تقویت نظارت و مقررات احتیاطی، اثرات مستقیمی بر اثربخشی یک نظام بیمه‌سپرده خواهد داشت. نظارت و مقررات احتیاطی قوی باید تنها به بانک‌های کارآمد اجازه دهند که فعالیت نموده و در نظام بیمه‌سپرده عضو شوند. بانک‌ها باید از سرمایه کافی برخوردار باشند و از الگوهای مدیریت ریسک مناسب و محتاطانه، حاکمیت صحیح و دیگر الگوهای صحیح و مناسب بانکداری تبعیت نمایند. از دیگر ویژگی‌های لازم، می‌توان به برخورداری از نظام مؤثر اعطای مجوز به بانک‌های جدید، بازرسی‌های دقیق، منظم و کامل، ارزیابی ریسک هر بانک و وجود چارچوبی برای شناسایی به موقع مشکلات و مداخله جهت رسیدگی به مسائل بانک‌های دارای مشکل، اشاره نمود.

۱۵- برای اثربخشی یک نظام بیمه‌سپرده، پاسخگویی مناسب و نظام افشای اطلاعات لازم است. اطلاعات صحیح، قابل اتکا و به موقع که توسط این نظام‌ها گزارش می‌شوند، می‌توانند توسط مدیریت، سپرده‌گذاران، بازار و مقامات ذی‌ربط برای تصمیم‌گیری در خصوص مختصات ریسک یک بانک به کار گرفته شوند که نتیجه آن عبارت خواهد بود از افزایش انضباط بازار، مقررات و نظارت. یک نظام پاسخگو و برخوردار از افشای مناسب اطلاعات

باید از مقررات و اصول پذیرفته‌شده و جامع حسابداری که در سطح بین‌المللی و در سطح گسترده‌ای قابل قبول می‌باشند، برخوردار باشد. در شرکت‌های بزرگ برای اینکه استفاده‌کنندگان از صورت‌های مالی از جمله بانک‌ها، اطمینان حاصل نمایند که حساب‌های ارائه‌شده، چشم‌اندازی بی‌طرفانه و واقعی از وضعیت مالی شرکت را ترسیم می‌نمایند و نیز اینکه این حساب‌ها مطابق با اصول پذیرفته‌شده حسابداری و توسط حسابرسی تهیه شده‌اند که نسبت به کار خود پاسخگو هستند، ضروری است که از یک نظام حسابرسی مستقل برخوردار باشند.

۱۶- یک شبکه ایمنی نظام مالی با طراحی مناسب، نقش بسزایی در ثبات نظام مالی دارد. در همین حال طراحی ضعیف این شبکه می‌تواند ریسک‌ها را افزایش داده و خصوصاً مخاطرات رفتاری در پی داشته باشد. علاوه بر در نظر گرفتن مخاطرات رفتاری در طراحی نظام بیمه‌سپرده، مخاطرات رفتاری باید از سایر اجزای شبکه ایمنی نظام مالی به وسیله ایجاد و بهبود روش‌های مناسب از طریق حاکمیت شرکتی و مدیریت ریسک صحیح هر یک از بانک‌ها، نظم مؤثر بازار و چارچوب‌هایی برای قوانین، نظارت و مقررات احتیاطی قوی (شامل حداقل کردن ریسک زیان بانک) و از طریق ورود به موقع برای رسیدگی به مسائل بانک‌های دارای مشکل نیز کاهش یابد. این اجزا با یکدیگر ارتباط داشته و زمانی بیشترین اثربخشی را دارند که با یکدیگر به صورت هماهنگ فعالیت نمایند.

اصول اساسی: توضیحات به همراه رهنمودهای لازم

تعیین اهداف

اصل ۱- اهداف حاکمیتی: گام نخست در ایجاد یک نظام بیمه‌سپرده یا اصلاح نظام موجود را می‌توان تعیین اهداف حاکمیتی مورد انتظار آن دانست. این اهداف، باید به طور رسمی تعیین شده و به‌خوبی در طراحی نظام بیمه‌سپرده به کار گرفته شوند.

یکی از اهداف اصلی برای نظام‌های بیمه‌سپرده عبارت است از کمک به ثبات نظام مالی و حفاظت از سپرده‌گذاران.

توضیحات و رهنمودها:

اهداف حاکمیتی عموماً شامل انتخاب اهداف و ابزارهای دستیابی به آنها در یک زمینه خاص می‌باشد. این اهداف جزئی از سیاست‌های حاکمیتی هستند و به طور طبیعی شامل بیان رسمی و غیررسمی مقاصد بوده و اهداف و نقاط تمرکز را مشخص می‌نمایند. اهداف بیمه عمومی باید به طور رسمی مشخص شوند، برای مثال از طریق مجلس قانون‌گذاری.

به طور عمده حمایت باید از سپرده‌گذارانی صورت گیرد که ارزیابی چندانی از ریسک بانک و به تبع آن وجوه سپرده‌گذاری شده خود در بانک ندارند (به عنوان مثال سپرده‌گذاران خرد و مؤسسات تجاری کوچک). بنابراین هدف بیمه، حمایت از کسانی است که اغلب نیازمند این حمایت می‌باشند (و به هیچ ترتیبی نمی‌توانند وجوه از دست‌رفته خود را مجدداً تأمین نمایند).

اگر چه موارد اشاره شده، جزء شاخص‌ترین و کاربردی‌ترین اهداف برای نظام‌های بیمه‌سپرده هستند، ولی اهداف دیگری نیز وجود دارند که از اهمیت کاربرد کمتری برخوردار هستند. برای مثال، ارائه سازوکاری برای بانک‌ها جهت تأمین هزینه‌های مشکلات احتمالی در آینده، بهبود رقابت‌پذیری در بخش مالی از طریق کاهش موانع رقابت سالم در صنعت بانکداری و تسهیل تبدیل ضمانت نامحدود سپرده‌ها به ضمانت محدود.

اصل ۲- کاهش مخاطرات رفتاری: مخاطرات رفتاری باید با حصول اطمینان از اینکه نظام بیمه‌سپرده با ترکیب مناسبی طراحی شده و نیز با کمک سایر اعضای شبکه ایمنی نظام مالی (به پیش‌شرط‌های اصل ۱۶ رجوع شود) کاهش یابد.

توضیحات و رهنمودها:

مخاطرات رفتاری اشاره دارد به انگیزه ریسک‌پذیری بیش از حد و خطرناک توسط

بانک‌ها و مؤسساتی که از مزایای برنامه‌های حمایتی برخوردار می‌شوند. این رفتار زمانی رخ می‌دهد که به عنوان مثال؛ سپرده‌گذاران و سایر بستانکاران در برابر زیان‌ها مورد حمایت قرار گیرند، یا فکر کنند که در برابر زیان‌ها از مصونیت برخوردارند و یا نظام حمایتی اجازه نخواهد داد که یک بانک ورشکست گردد. در نظر گرفتن ویژگی‌های مناسبی مانند تعیین محدودیت در خصوص میزان وجوه بیمه‌شده، مستثنی کردن طبقات خاصی از سپرده‌گذاران از حمایت و اخذ حق بیمه بر حسب ریسک، می‌تواند مخاطرات رفتاری را کاهش دهد. در کنار طراحی صحیح نظام بیمه‌سپرده، مخاطرات رفتاری را باید از طریق سایر اجزای شبکه ایمنی نظام مالی به وسیله ایجاد و بهبود مشوق‌های مناسب، حاکمیت شرکتی صحیح و مدیریت مناسب ریسک برای هر یک از بانک‌ها، نظم مؤثر بازار و در آخر چارچوب‌هایی برای قوانین، نظارت و مقررات احتیاطی قوی کاهش داد.

الزامات و اختیارات

اصل ۳- الزامات: تعیین الزامات برای مؤسسات بیمه‌سپرده به صورت شفاف و رسمی از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. علاوه بر این، باید بین اهداف حاکمیتی و اختیارات و مسئولیت‌های مؤسسه بیمه‌سپرده، سازگاری وجود داشته باشد.

اصل ۴- اختیارات: مؤسسه بیمه‌سپرده باید از اختیارات لازم برای اجرای تکالیفش برخوردار باشد. این اختیارات باید به طور رسمی مشخص شده باشد. تمامی مؤسسات بیمه‌سپرده، برای تأمین منابع مالی جهت بازپرداخت سپرده‌ها، انعقاد قرارداد، تنظیم بودجه و رویه‌های عملیاتی داخلی خود باید از اختیار لازم و کافی برخوردار بوده و به صورت ادواری به اطلاعات دقیق، صحیح و بهنگام دسترسی داشته باشند تا از ایفای به موقع تعهدات خود در قبال سپرده‌گذاران اطمینان حاصل کنند.

توضیحات و رهنمودها:

الزامات یک سازمان، مجموعه‌ای از دستورالعمل‌ها یا بیانیه‌های رسمی است که

هدف سازمان را بیان می‌کنند. در این مورد، مجموعه‌ای واحد از الزامات که برای تمامی مؤسسات بیمه‌کننده (مؤسسات بیمه‌سپرده) مناسب باشد، وجود ندارد. در حال حاضر دامنه الزامات مؤسسات بیمه‌سپرده شامل گستره‌ای از اختیارات و مسئولیت‌های محدود^۱ تا اختیارات و مسئولیت‌های گسترده و پیچیده‌تر^۲ و یا ترکیبی متنوع در فاصله این دو طیف می‌باشد.

مؤسسات بیمه‌سپرده که به روش صندوق پرداخت^۳ عمل می‌نمایند، عموماً مطالبات سپرده‌گذاران را پس از توقف فعالیت یک بانک پرداخت می‌کنند. در نتیجه، آنها معمولاً در حوزه مقررات احتیاطی یا وظایف نظارتی مسئولیتی نداشته و اختیار مداخله نیز ندارند. با این وجود، این نوع مؤسسات بیمه‌سپرده باید دارای اختیارات قانونی مناسب بوده و به اطلاعات سپرده‌ها و نیز وجوه کافی به منظور بازپرداخت اثربخش و به موقع به سپرده‌گذاران بیمه‌شده در صورت ورشکستگی بانک‌ها دسترسی داشته باشند.

مؤسسات بیمه‌کننده سپرده که وظیفه «مدیریت/ به حداقل رسانیدن» ریسک^۴ بانک دارای مشکل را بر عهده دارند، دارای اختیارات و الزامات گسترده‌تری می‌باشند. این اختیارات شامل کنترل ورود به نظام بیمه‌سپرده و خروج از آن، ارزیابی و مدیریت ریسک مربوط به هر بانک و انجام بازرسی از بانک‌ها یا درخواست جهت انجام بازرسی از بانک‌ها می‌باشد. این گونه نظام‌ها ممکن است به بانک‌های در معرض ورشکستگی کمک‌های مالی نیز ارائه دهند.

۱. به نظام‌های بیمه‌سپرده با اختیارات و مسئولیت محدود که صرفاً شامل پرداخت مطالبات سپرده‌گذاران بانک ورشکسته می‌باشد، Pay Box یا صندوق پرداخت می‌گویند.

۲. به نظام‌های بیمه‌سپرده با اختیارات و مسئولیت‌های پیچیده که شامل طیف وسیعی از فعالیت‌ها مانند حل مسائل بانک‌های دارای مشکل، کمک به بازسازی بانک دارای مشکل یا حتی انجام مدیریت مراحل انحلال و ورشکستگی بانک‌ها می‌باشد، Risk minimization / management یا مدیریت کنترل‌کننده و کاهش‌دهنده ریسک می‌گویند.

3. Pay Box

4. Risk Minimization / Management

حاکمیت

اصل ۵- حاکمیت: مؤسسه بیمه‌کننده سپرده باید به لحاظ عملیاتی مستقل، شفاف و پاسخگو بوده و از نفوذ مراجع سیاسی و دست‌اندرکاران صنعت بانکداری مصون باشد.

توضیحات و رهنمودها:

حاکمیت^۱ به مجموعه فرایندها، ساختارها و اطلاعاتی اطلاق می‌گردد که برای مدیریت و نظارت بر مدیریت یک سازمان مورد استفاده قرار می‌گیرند. موضوع حاکمیت به رابطه میان سازمان و یک شخص مربوط می‌شود، رابطه‌ای که در آن سازمان به شخص اختیار و مسئولیت می‌دهد و در مقابل آن شخص به سازمان پاسخگو است. چهار عامل اصلی تشکیل‌دهنده حاکمیت خوب عبارت‌اند از: «استقلال عملیاتی»، «پاسخگویی»، «شفافیت و افشا» و «یکپارچگی». تمامی موارد یادشده از اهمیت یکسانی برخوردار بوده و بر یکدیگر تأثیرگذار هستند و در راستای شکل‌دهی یک حاکمیت مناسب، باعث تقویت یکدیگر می‌گردند.

روابط با دیگر اعضای شبکه ایمنی نظام مالی و مباحث برون‌مرزی

اصل ۶- روابط با سایر اعضای شبکه ایمنی نظام مالی: لازم است به منظور ایجاد هماهنگی کامل و به اشتراک‌گذاردن اطلاعات مربوط به هر بانک، میان بیمه‌کنندگان سپرده و سایر اعضای شبکه ایمنی نظام مالی بر اساس یک برنامه منظم، چارچوبی تعیین شود. این گونه اطلاعات باید دقیق و به روز (مشروط به رعایت اصل محرمانه‌بودن آن) باشد. ترتیبات مربوط به این امور باید به صورت رسمی انجام شود.

اصل ۷- مباحث برون‌مرزی: مشروط به رعایت کامل جنبه‌های مربوط به محرمانه تلقی‌کردن اطلاعات، تمامی اطلاعات مرتبط باید در هر زمان که لازم باشد، بین مؤسسات بیمه‌سپرده در دیگر کشورها و یا حتی بین مؤسسات بیمه‌سپرده و سایر

اعضای شبکه ایمنی نظام مالی مبادله شود. در مواقعی که بیش از یک مؤسسه بیمه‌سپرده مسئولیت پوشش را بر عهده داشته باشند، ضروری است که مؤسسه یا مؤسسات مسئول در قبال فرایند بازپرداخت سپرده‌ها مشخص شوند. در خصوص تعیین حق عضویت یا حق بیمه، باید نظام بیمه‌سپرده کشور میزبان به رسمیت شناخته شود.

توضیحات و رهنمودها:

مدیریت روابط داخلی یک نظام بیمه‌سپرده، با توجه به الزامات و اختیارات آن، متفاوت می‌باشد. هنگامی که یک سازمان به تنهایی تمامی وظایف شبکه ایمنی نظام مالی را انجام می‌دهد، حل بدون مناقشه تنش‌های بالقوه، به شفافیت الزامات و پاسخگوبودن بخش‌های مرتبط بستگی دارد، ولی هنگامی که وظایف مذکور به سازمان‌های مختلف محول می‌شود، مباحث مربوط به تبادل اطلاعات، تعیین اختیارات و هماهنگی اقدامات در میان بخش‌های مختلف پیچیده‌تر می‌گردد و لازم است به طور واضح و شفاف به آنها اشاره شود یا مشخص شوند.

علاوه بر بانک‌ها، مقام نظارتی نیز معمولاً یکی از منابع اصلی اطلاعات بانک‌ها محسوب می‌شود. سوابقی که نزد مقام نظارتی است می‌تواند شامل اطلاعات مفید و ضروری برای پاسخگویی به مطالبات سپرده‌گذاران در مواقع مقتضی باشد. هر بیمه‌کننده سپرده که مسئولیت حداقل کردن ریسک را برعهده دارد، باید به اطلاعات صحیح و به موقع دسترسی داشته باشد تا وضعیت مالی هر یک از بانک‌ها را ارزیابی نماید. در بسیاری از نظام‌های بیمه‌سپرده، در حوزه مباحث نظام مالی اثرگذار بر مؤسسه بیمه‌کننده سپرده، بانک مرکزی نیز یکی از منابع مهم اطلاعاتی محسوب می‌گردد. زمانی که گزارش‌گری حداقل نمودن ریسک به بانک‌ها محول می‌شود، به منظور حصول اطمینان از اینکه مؤسسه بیمه‌کننده سپرده می‌تواند اطلاعات مورد نیاز را کسب نماید، وجود هماهنگی برای گردآوری و استفاده مشترک از اطلاعات از اهمیت فراوانی برخوردار است.

هرچند می‌توان اطلاعات را به طور غیررسمی نیز مبادله نمود، ولی تبادل

اطلاعات باید به شکل رسمی و از طریق وضع مقررات، یادداشت تفاهم، تفاهم‌نامه‌های قانونی یا ترکیبی از این‌گونه روش‌ها انجام شود. این ترتیبات می‌تواند در ارائه یک چارچوب کلی برای همکاری اعضای شبکه ایمنی نظام مالی نیز مفید باشد.

همکاری نزدیک و تبادل اطلاعات به طور مستمر در میان مؤسسات بیمه‌سپرده، اعضای شبکه ایمنی نظام مالی و بانک‌های مورد نظر در کشورهای مختلف حائز اهمیت است. در مواقعی که بیش از یک مؤسسه بیمه‌سپرده وجود دارد، ضروری است که مؤسسه یا مؤسسات مسئول بازپرداخت سپرده‌ها مشخص گردند. در این رابطه توصیه می‌شود برای تعیین مسئولیت‌ها، توافق‌های دو یا چندجانبه مناسب منعقد گردد. همچنین باید با دقت اطمینان حاصل شود که ارائه اطلاعات به سپرده‌گذاران در مورد فرایند بازپرداخت (به عنوان مثال محدودیت‌های اجرایی پوشش یا رویه‌های پاسخگویی به مطالبات) در کشوری که این مسائل به وقوع پیوسته است، به شیوه‌ای شفاف و قابل درک انجام پذیرد.

عضویت و پوشش

اصل ۸ - عضویت اجباری: برای پیشگیری از اثرات مخاطره‌آمیز عضویت به شکل اختیاری، عضویت در نظام بیمه‌سپرده‌ها باید برای تمامی مؤسسات مالی که به نگهداری سپرده‌های اشخاص نیازمند به حمایت بیشتر (مانند سپرده‌گذاران خرد و کسب‌وکارهای کوچک) می‌پردازند، اجباری باشد.

توضیحات و رهنمودها:

در مواقعی که عضویت در نظام بیمه‌سپرده داوطلبانه باشد، اثرات مخاطره‌آمیز عبارت‌اند از تمایل بانک‌های با ریسک بالا به بیمه‌نمودن سپرده‌های خود و بانک‌های با ریسک پایین‌تر به عدم پذیرش عضویت در نظام بیمه‌سپرده‌ها. چنانچه بانک‌های عضو نظام بیمه‌سپرده تحت نظارت قوی قرار نداشته باشند و یا مقررات احتیاطی قوی برای آنها وجود نداشته باشد، نظام بیمه‌سپرده در معرض ریسک

غیرقابل قبولی قرار خواهد گرفت. این موضوع در مواقعی که بانک‌های غیرسنتی (مثل مؤسسات وام‌دهی خرد^۱ یا مؤسسات اعتباری که تابع مقررات و چارچوب نظارتی حاکم بر بانک‌های عضو نمی‌باشند) عضو نظام بیمه‌سپرده هستند، از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است.^۲

سیاستگذاران باید مشخص کنند که بانک‌های واجد شرایط، به طور خودکار به عضویت نظام بیمه‌سپرده‌ها درآیند یا اینکه برای عضویت، ملزم به ارائه درخواست باشند. اجرای گزینه دوم، این امکان را به مؤسسه بیمه‌کننده سپرده می‌دهد که از طریق تعیین معیارهایی برای به عضویت درآمدن بانک‌ها در نظام بیمه‌سپرده، ریسک‌ها را کنترل کند. این امر به نوبه خود می‌تواند به انطباق هرچه بیشتر با الزامات و استانداردهای احتیاطی منجر شود. در این گونه موارد باید برنامه مناسبی برای انتقال تدوین شود که جزئیات مسائل مربوط به معیارها، فرایند و چارچوب زمانی برای عضویت را تعیین و معیارها را به صورت شفاف بیان نماید.

در برخی از نظام‌های بیمه‌سپرده، عضویت یکی از شروط فعالیت یک بانک است و در صورتی که مقام ناظر، به یک بانک مجوز انجام فعالیت‌های بانکی اعطا نماید، مؤسسه بیمه‌کننده سپرده نمی‌تواند از پذیرش عضویت آن بانک در نظام بیمه‌سپرده‌ها، امتناع ورزد. در این گونه نظام‌ها، مقام نظارتی به بانک مجوز فعالیت می‌دهد. در چنین شرایطی مؤسسه بیمه‌کننده سپرده باید پیشاپیش از درخواست بانک برای دریافت مجوز فعالیت آگاه شود تا شرایط را برای عضویت یک بانک جدید مهیا نماید.

زمانی که مجوز فعالیت یک بانک از سوی مرجع نظارتی لغو می‌شود، همزمان

1. Micro - Lending

۲. رفتار عقلایی برای سیاستگذارانی که گسترش عضویت در نظام بیمه‌سپرده را برای مؤسسات مدنظر قرار می‌دهند این است که موارد زیر را مورد توجه قرار دهند: انحرافات رقابتی بین انواع مؤسسات مختلفی که محصولات مشابهی را ارائه می‌کنند، به وجود نیاید. هدف ارتقای ثبات سیستم مالی از طریق شمول تمامی مؤسساتی که سپرده و یا شبه سپرده می‌پذیرند، انجام شود و تمامی چنین مؤسساتی مشمول مقررات احتیاطی و نظارتی باشند.

با لغو مجوز فعالیت، عضویت بانک در نظام بیمه‌سپرده‌ها نیز باید به حالت تعلیق درآید. چنانچه عضویت بانک در نظام بیمه‌سپرده‌ها به تعلیق درآید، مجوز فعالیت آن نیز باید توسط مرجع ذی‌ربط باطل گردد.

اصل ۹- پوشش: سیاستگذاران باید انواع سپرده‌هایی را که تحت پوشش بیمه‌سپرده‌ها قرار می‌گیرند، به طور شفاف در قوانین مربوطه، مقررات احتیاطی و یا آیین‌نامه‌ها تعریف کنند. سطح پوشش باید محدود، ولی در عین حال معتبر بوده و امکان تعیین سریع آن وجود داشته باشد. دامنه پوشش باید اکثریت عمده سپرده‌گذاران خود را در برگیرد، به گونه‌ای که بتواند اهداف حاکمیتی تعیین‌شده را تأمین نموده و به لحاظ داخلی با دیگر مشخصه‌های نظام بیمه‌سپرده، سازگاری داشته باشد.

توضیحات و رهنمودها:

سیاستگذاران باید در تعیین انواع سپرده‌های تحت پوشش، اهمیت نسبی سپرده‌های مختلف (از جمله سپرده‌هایی که به ارز خارجی تودیع شده‌اند و سپرده‌های تودیع‌شده توسط اشخاص غیرمقیم)، را در ارتباط با اهداف نظام حاکمیتی، مدنظر قرار دهند.

سطح پوشش باید محدود بوده و بهتر است که با استفاده از اطلاعات مرتبط، همچون اطلاعات مربوط به میزان و چگونگی توزیع سپرده‌های تودیع‌شده نزد بانک‌ها تعیین شود. این اطلاعات، معیارهای عینی همچون طبقات مختلف سپرده‌گذاران تحت پوشش را جهت ارزیابی کفایت سطح پوشش کلی، در اختیار سیاستگذاران قرار می‌دهد. سطح پوشش باید برای تمامی بانک‌ها در نظام بیمه‌سپرده به طور یکسان اعمال شود.

در برخی مواقع به دلیل عواملی همچون تورم، رشد درآمد واقعی، توسعه ابزارهای مالی جدید و نیز تأثیر این عوامل بر ترکیب و اندازه سپرده‌ها حدود پوششی باید مورد بازنگری و تعدیل قرار گیرد.

اصل ۱۰- تبدیل ضمانت نامحدود به یک نظام بیمه سپرده، با پوشش^۱ محدود: هنگامی که کشوری تصمیم به تبدیل ضمانت نامحدود به یک نظام بیمه سپرده محدود گرفته یا می‌خواهد تغییراتی را در نظام ضمانت نامحدود خود ایجاد نماید، این فرایندها باید تا جایی که شرایط کشور اجازه می‌دهد، سریع انجام پذیرد. اجرای ضمانت‌های نامحدود برای مدت طولانی می‌تواند پیامدهای نامطلوبی به ویژه مخاطرات رفتاری به همراه داشته باشد. سیاستگذاران باید به دیدگاه و انتظارات مردم، طی دوره انتقال توجه خاص داشته باشند.

توضیحات و رهنمودها:

برخی از کشورها طی دوره بحران مالی نوعی ضمانت کاملاً فراگیر را اعمال کرده‌اند تا به طور کامل از سپرده‌گذاران خاص و سایر بستانکاران بانک‌های عضو، حمایت کنند.^۲ ارائه این‌گونه ضمانت‌ها ممکن است در بحران‌های مالی شدید و به منظور حفظ اعتماد داخلی و بین‌المللی اجتناب‌ناپذیر باشد.

کشوری که در حال گذر از نظام ضمانت فراگیر به نظام پوشش محدود بیمه سپرده‌هاست، باید وضعیت و شرایط را مانند کشوری که در حال گذر از ضمانت کامل است، مورد تجزیه و تحلیل قرار دهد. کشورهایی که می‌خواهند ضمانت فراگیر را تبدیل به ضمانت محدود نمایند، باید سه موضوع خاص را مورد توجه قرار دهند:

- توجه به این واقعیت که با این کار، حمایت از سپرده‌گذاران و سایر

۱. Coverage (پوشش)، عبارت است از تأمین زیان‌ها یا خسارات احتمالی که به موجب یک بیمه‌نامه تعهد می‌شود.

۲. ضمانت فراگیر اعلامیه‌ای است از سوی مرجع نظارتی دال بر اینکه علاوه بر تضمین سپرده‌ها توسط مؤسسه بیمه‌سپرده و یا دیگر ترتیبات، سپرده‌های خاص و یا شاید سایر ابزارهای مالی نیز تضمین می‌شوند. طیف وسیعی از عواملی که باید در موقع اعمال ضمانت فراگیر لحاظ گردد عبارت‌اند از: تصمیمات راجع به دامنه ضمانت (به عنوان مثال نوع مؤسسات، موارد تحت پوشش و مدت پوشش) و اینکه بانک‌های استفاده‌کننده از ضمانت‌ها ملزم شوند تا به نحوی از انحایر تأمین هزینه‌های این نوع ضمانت مشارکت نمایند.

بستانکاران کاهش می‌یابد. این مسأله می‌تواند نگرانی در افکار عمومی را در پی داشته باشد. از این رو، سیاستگذاران باید به نگرش و انتظارات مردم توجه ویژه داشته باشند. کشورهایی که سطح بالایی از جابجایی سرمایه را دارا می‌باشند و یا سیاست‌های همکاری‌های منطقه‌ای را اتخاذ نموده‌اند، باید تأثیرات سطوح حمایتی و نیز دیگر سیاست‌های مرتبط کشورهای ذی‌ربط را مدنظر قرار دهند.

- سیاستگذاران باید به ظرفیت نظام بانکی برای تأمین مالی نظام بیمه‌سپرده جدید توجه کنند. تغییر سیستم به نظام بیمه‌سپرده محدود، معمولاً با بازنگری در حق بیمه‌ها یا وضع مالیات برای بانک‌ها همراه است. چنانچه این وجوه برای تأمین هزینه‌های مربوط به ضمانت فراگیر (به ویژه در شرایطی که ناشی از بحران سیستمی است) کافی نباشد، هزینه‌ها بین بانک‌ها و دولت تقسیم می‌شود. برای این منظور، دولت می‌تواند به منابع بودجه‌ای (با وضع مالیات‌های بالاتر)، فروش دارایی‌ها یا انتشار اوراق قرضه روی آورد. در هر حال، لازم است سازوکاری به وجود آید که بر اساس آن اطمینان حاصل شود نظام بیمه‌سپرده، طی دوره انتقال و نیز پس از آن، به منابع مالی کافی دسترسی خواهد داشت.

- نکته آخر به سرعت تغییر مربوط می‌شود. به طور کلی، تبدیل و تغییرات باید با در نظر گرفتن شرایط کشور، با بیشترین سرعت ممکن انجام شود. بعضی از کشورها فرایند تبدیل را با سرعت و بلافاصله پس از پایان بحران، با موفقیت انجام داده‌اند. این کشورها پیش از این دارای «نظارت و مقررات احتیاطی قوی»، «چارچوب‌های قانونی مؤثر» و «نظام‌های حسابداری، شفافیت و افشای اطلاعات مناسب» بوده‌اند، لذا به سرعت سلامت مالی را به نظام بانکی بازگرداندند.

مدت اجرای ضمانت فراگیر در دیگر کشورها، به برنامه جامع استراتژیک برای تجدید ساختار بانک‌ها پس از بحران و نیز، اقدام برای بهبود «نظارت و مقررات

احتیاطی»، «چارچوب قانونی» و «نظام‌های حسابداری، شفافیت و افشای اطلاعات» بستگی دارد. موارد مذکور بر طول مدت زمان اجرای ضمانت فراگیر و نیز سرعت تبدیل و تغییر آن، دلالت دارند. تغییر تدریجی ضمانت فراگیر، به بانک‌ها فرصت می‌دهد تا شرایط خود را با تغییرات اساسی و ضروری شامل اصلاحات قانونی و نظارتی تطبیق دهند. علاوه بر این، تغییر تدریجی به مدیران بانک‌ها فرصت می‌دهد تا با فرهنگ مدیریت ریسک آشنا شده و در این زمینه آموزش ببینند. همچنین برای سپرده‌گذاران نیز فرصت آشنایی و خوگرفتن با شرایط جدید را فراهم می‌نماید. البته، از معایب مهم تغییر تدریجی ضمانت فراگیر، می‌توان به طولانی‌شدن بیش از حد دوره انتقال اشاره نمود که موجب بروز تردیدهایی در بین سپرده‌گذاران و بستانکاران، درخصوص حذف ضمانت فراگیر می‌شود. علاوه بر این، هر قدر مدت اجرای ضمانت فراگیر طولانی‌تر شود، احتمال بروز مخاطرات رفتاری نیز افزایش می‌یابد.

تأمین مالی

اصل ۱۱- تأمین وجوه: یک نظام بیمه‌سپرده باید تمامی سازوکارهای تأمین وجوه مورد نیاز (از جمله ابزارهای تأمین وجوه پشتیبانی مکمل، به منظور تأمین نقدینگی) را در اختیار داشته باشد تا از بازپرداخت سریع مطالبات سپرده‌گذاران در مواقع ضروری، اطمینان حاصل کند. مسئولیت عمده پرداخت هزینه بیمه‌سپرده‌ها، باید بر عهده بانک‌ها باشد، زیرا آنها و مشتریان‌شان به طور مستقیم از داشتن یک نظام بیمه‌سپرده مؤثر بهره‌مند می‌شوند. در نظام‌های بیمه‌سپرده (چه آنها که قبل از ورشکستگی بانک وارد عمل می‌شوند^۱ و چه آنها که پس از ورشکستگی بانک وارد عمل می‌شوند^۲ و یا ترکیبی از هر دوی آنها^۳) که از نظام‌های اخذ حق عضویت بر مبنای ریسک (حق عضویت متغیر) استفاده می‌کنند، باید معیار مورد استفاده جهت اخذ حق عضویت‌های متفاوت، برای تمامی اعضا شفاف باشد. علاوه بر این،

1. Ex-ante
2. Ex-post
3. Hybrid

باید تمام منابع لازم برای اجرای مناسب نظام اخذ حق عضویت^۱ بر مبنای ریسک مشخص شوند.

توضیحات و رهنمودها:

طراحی یک نظام تأمین مالی مناسب برای اثربخشی نظام‌های بیمه‌سپرده حیاتی است. سیاستگذاران می‌توانند یکی از سازوکارهای تأمین مالی آینده‌نگر^۲، گذشته‌نگر^۳ و ترکیبی^۴ از آنها را انتخاب کنند.

سازوکار تأمین مالی آینده‌نگر (قبل از وقوع بحران) مستلزم اخذ و ذخیره‌سازی وجوه، جهت پوشش برای ایفای تعهدات بیمه‌سپرده‌ها و نیز هزینه‌های مرتبط، قبل از وقوع ورشکستگی است. نظام بیمه‌سپرده در این روش، اساساً توسط اعضا و از طریق پرداخت حق عضویت، حق بیمه و دیگر ابزارها تأمین مالی می‌شود. در شرایط مطلوب اقتصادی و در زمانی که سطح زیان‌ها پایین است، این وجوه می‌توانند به عنوان پوششی برای تأمین نیازهای آینده و در زمانی که شرایط اقتصادی نامساعد و سطح زیان‌ها بالاتر است، مورد استفاده قرار گیرد. در دوران بحران مالی و فشار اقتصادی، روش تأمین مالی آینده‌نگر می‌تواند اتکای نظام‌های بیمه‌سپرده را به وجوه عمومی کاهش دهد. کشورهایی که به طور کامل از روش تأمین مالی آینده‌نگر استفاده نکرده و ترکیبی از روش‌ها را مورد استفاده قرار می‌دهند، باید اطمینان حاصل نمایند که روش انتخابی از حداقل‌های قابل قبولی در خصوص توان ایفای تعهدات برخوردار باشد.

در سازوکارهای تأمین مالی گذشته‌نگر (پس از وقوع بحران)، وجوهی که جهت پوشش برای ایفای تعهدات بیمه‌سپرده‌ها مورد استفاده قرار می‌گیرند، تنها از بانک‌های عضو و هنگامی که بانکی ورشکست شده و نیاز به پوشش مطالبات ایجاد شده است، اخذ می‌گردد. در مواقعی که ورشکستگی بانک‌ها اندک بوده و یا اصلاً

-
1. Risk-adjusted Differential Premium System
 2. Ex - ante
 3. Ex - post
 4. Hybrid

رخ ندهد، به دلیل وصول حق بیمه کمتر و کاهش هزینه‌های اداری مرتبط با وصول حق بیمه‌ها و نیز کاهش هزینه مدیریت وجوه، در این نوع نظام‌های بیمه‌سپرده، (که وجوه کمتری را از نظام بانکی اخذ می‌کند) فشار کمتری به بانک‌های عضو وارد می‌شود. برای اثربخشی سازوکار تأمین مالی گذشته‌نگر، دسترسی فوری به وجوه پشتیبان ضروری است (زیرا این‌گونه مؤسسات بیمه‌سپرده، وجوهی را برای ایفای تعهدات در مواقع مقتضی در اختیار ندارند).

توجه به این نکته مهم است که بسیاری از نظام‌های بیمه‌سپرده گذشته‌نگر، الزامات و ابزارهای نظام‌های بیمه‌سپرده آینده‌نگر را نیز به کار می‌گیرند (به عنوان مثال افزایش حق بیمه‌ها، وصول هزینه‌های اضافی و دریافت عواید حاصل از تصفیه). از این رو، می‌توان از این‌گونه نظام‌های بیمه‌سپرده به عنوان نظام‌های بیمه‌سپرده ترکیبی^۱ یا دوگانه نام برد.

بدون در نظر گرفتن اینکه کدام یک از سازوکارهای تأمین مالی بیمه‌سپرده‌ها: قبل از وقوع بحران و یا پس از وقوع بحران یا ترکیبی از آن دو، انتخاب می‌شوند، مسئولیت عمده پرداخت هزینه‌های بیمه‌سپرده باید بر عهده بانک‌ها باشد، زیرا آنها و مشتریان‌شان به طور مستقیم از داشتن یک نظام بیمه‌سپرده مؤثر بهره‌مند می‌شوند. به هر حال، در موقعیت‌های ویژه، مانند یک بحران سیستمی که ثبات نظام مالی در معرض خطر است، این موضوع از اهمیت چندانی برخوردار نمی‌باشد.

آگاهی عمومی

اصل ۱۲- آگاهی عمومی: به منظور اثربخشی یک نظام بیمه‌سپرده، ضروری است که عموم مردم به طور مستمر در مورد مزایا و محدودیت‌های بیمه‌سپرده آگاهی یابند.

۱. ترکیبی از نظام‌های بیمه سپرده گذشته‌نگر و آینده‌نگر.

توضیحات و رهنمودها:

آگاهی عمومی در مورد بیمه‌سپرده‌ها، ماهیت و چگونگی عملکرد آن (از جمله سطح و دامنه پوشش و چگونگی فرایند ایفای تعهدات)، نقش قابل ملاحظه‌ای در تقویت یک نظام بیمه‌سپرده سالم ایفا می‌کند.

تمامی مؤسسات بیمه‌سپرده باید به منظور حفظ و تقویت اعتماد عمومی، به طور دائم و مستمر، عموم مردم بالاخص سپرده‌گذاران را از مسائل مربوط به نظام بیمه‌سپرده آگاه نمایند. اهداف برنامه مربوط به آگاهی عمومی باید به روشنی تعیین شود و همچنین با اهداف و الزامات حاکمیتی نظام بیمه‌سپرده، سازگاری داشته باشد.

هنگام طراحی یک برنامه آگاهی عمومی، مؤسسات بیمه‌سپرده باید به طور شفاف، گروه‌های هدف اصلی (عمده) و زیرگروه‌ها (از جمله عموم مردم، سپرده‌گذاران، بانک‌های عضو و غیره) را تعریف نمایند. به‌کارگیری گستره متنوعی از ابزارها و کانال‌های ارتباطی می‌تواند در حصول اطمینان از انتقال پیام‌های مؤسسات بیمه‌سپرده به مخاطبین مورد نظر، کمک نماید.

به طور کلی، مؤسسه بیمه‌کننده سپرده مسئولیت اصلی آگاهی‌دادن به عموم در مورد بیمه‌سپرده را بر عهده داشته و باید با بانک‌های عضو و دیگر اجزای شبکه ایمنی نظام مالی ارتباط تنگاتنگ داشته باشد تا اطلاعات منتشرشده از انسجام و هم‌افزایی برخوردار باشند. تمامی مؤسسات فوق‌الذکر و کارکنان آنها در این زمینه دارای یک نقش واحد می‌باشند.

بودجه لازم برای برنامه‌های آگاهی عمومی باید بر مبنای سطح مطلوب آگاهی مخاطب مورد نظر در مورد بیمه‌سپرده‌ها تعیین شود. این امر برای مؤسسات بیمه‌کننده سپرده، یک اقدام مؤثر جهت ارزیابی مستقل و منظم از سطوح آگاهی عمومی است. مؤسسات بیمه‌کننده سپرده باید پیش‌تر، درخصوص ورشکستگی یک یا چند بانک و یا وقوع بحران سیستمی یک برنامه اقتضایی آگاهی عمومی تدوین کند.

گزیده مباحث قانونی

اصل ۱۳- حمایت قانونی: مؤسسات بیمه‌سپرده و کارکنان آنها باید پس از انفصال از مسئولیت، در برابر پیگردهای قانونی که به دلیل اخذ تصمیمات یا اقداماتشان (که از روی حسن نیت بوده) صورت می‌گیرد، حمایت شوند. البته این افراد باید ملزم به رعایت قوانین و مقررات در زمینه تضاد منافع در این خصوص گردند تا در مواقع لزوم پاسخگو باشند. حمایت قانونی باید در چارچوب رویه‌های قانونی و اداری و تحت شرایط مناسب تعریف شود و در مواقع مقتضی، هزینه‌های مربوط به جبران خسارت را پوشش دهد.

اصل ۱۴- نحوه برخورد با اشخاص مقصر در ورشکستگی یک بانک: یک مؤسسه بیمه‌کننده سپرده یا سایر مقامات ذی‌ربط باید اختیار داشته باشند تا از مسببین ورشکستگی بانک، غرامت دریافت نمایند.

توضیحات و رهنمودها:

فقدان حمایت‌های حقوقی و قانونی می‌تواند باعث کاهش انگیزه اشخاص در پیشبرد فعالانه وظایف محوله گردد، به ویژه، در مواردی که مؤسسات بیمه‌سپرده و سایر اعضای شبکه ایمنی نظام مالی بر تشخیص به موقع، مداخله و حل مشکلات بانک‌های در معرض خطر ورشکستگی تأکید دارند. چند رویکرد برای تأمین حمایت‌های قانونی وجود دارد که رایج‌ترین آنها عبارت‌اند از:

- حمایت‌های قانونی مدنی و کیفری، در خصوص اقداماتی که آنها در حین انجام مسئولیت‌های قانونی خود انجام داده یا به دلایلی انجام نداده‌اند.
- اعطای مصونیت قانونی به نهاد بیمه‌کننده سپرده‌ها
- گنجاندن مفاد مناسب در خصوص جبران زیان‌های وارده (یا پرداخت غرامت یا تاوان) در قراردادهای استخدام
- ترکیبی از این رویکردها

به هر حال، به منظور فراهم‌نمودن مشوق‌هایی برای انجام صحیح و خوب

وظایف محوله، قوانین، مقررات و قراردادهای مربوطه باید مفصل و بدون ابهام باشند. همچنین مقررات و قوانین ذی‌ربط، نباید حمایت را مشروط نمایند به اینکه اقدامات و تصمیمات اتخاذ شده منطقی بوده یا از روی سهل‌انگاری نباشند. اگرچه رویکردهای متعددی برای حمایت قانونی وجود دارد، اما در مواقعی که مؤسسات بیمه‌کننده سپرده، کارکنان آنها و دیگر اعضای شبکه ایمنی نظام مالی، به هر دلیل از ارائه خدمات منفصل می‌شوند، باید از حداقل حمایت در برابر اقامه دعوا در خصوص تصمیمات اتخاذ شده و اقدامات انجام شده توسط آنها که از روی حسن‌نیت بوده است، برخوردار باشند.

حمایت قانونی باید در محیطی انجام شود که در آن پاسخگویی شفاف وجود دارد، بدین مفهوم که اشخاص، در عین حال که باید به لحاظ قانونی مورد حمایت قرار گیرند، باید ملزم به رعایت قوانین، مقررات و یا ضوابطی در خصوص تضاد منافع باشند، تا اطمینان حاصل شود که همواره نسبت به عملکرد خود پاسخگو هستند. در نهایت، حمایت قانونی باید با رعایت حقوق اشخاصی که خسارت‌های وارد آمده به آنها از سوی مؤسسات بیمه‌کننده سپرده یا مراجع دیگر جبران می‌شود (بر اساس نظام‌های بدهی خاص کشور) سازگاری داشته باشد.

به یک مؤسسه بیمه‌کننده سپرده، یا مرجع مرتبط دیگر باید این اختیار داده شود که بر علیه اشخاصی که در ورشکستگی بانک مقصر بوده‌اند (مانند کارکنان، مدیران، اعضای هیأت مدیره، حساب‌برسان و یا سایر عوامل مرتبط با ورشکستگی بانک یا بانک در معرض ورشکستگی)، اقامه دعوی نماید. این کار می‌تواند موجب بهبود و تسریع در بازسازی و دریافت غرامت توسط مؤسسه بیمه‌کننده و کاهش اثرات مخاطرات رفتاری با قرار دادن مشوق‌هایی قوی در مقابل تخطی‌ها شود.

اقدامات لازم پس از ناتوانی بانک در ایفای تعهدات

اصل ۱۵- تشخیص سریع، دخالت به موقع و اتخاذ اقدامات لازم پس از ناتوانی بانک در ایفای تعهدات: مؤسسات بیمه‌سپرده به عنوان بخشی از شبکه ایمنی نظام مالی، باید قادر به تشخیص سریع، دخالت به موقع و اتخاذ اقدامات لازم هنگام

ناتوانی بانک در ایفای تعهدات باشند.

پیش‌بینی زمان مورد انتظار برای وقوع مسائل و مشکلات مالی برای یک بانک و یا تشخیص مقطع زمانی که بانک دچار مسائل و مشکلات مالی شده است، باید با سرعت و بر اساس معیارهای مناسب (که توسط اعضای شبکه ایمنی تعریف شده است) و نیز با استقلال عملیاتی و اختیار عمل صورت گیرد.

اصل ۱۶- فرایندهای اقدامات اثربخش پس از ناتوانی بانک در ایفای تعهدات:
فرایندهای اقدامات اثربخش پس از ناتوانی در ایفای تعهدات مؤسسات سپرده‌پذیر، باید به‌گونه‌ای باشد که:

- مؤسسات بیمه‌سپرده، تعهدات خود را (از جمله بازپرداخت به موقع، بدون اشتباه و عادلانه سپرده‌ها) ایفا نمایند.

- هزینه‌ها و آشفتگی بازار را به حداقل برسانند.

- دارایی‌های خود را ترمیم نمایند.

- در صورت قصور و یا اهمال، اقدامات تنبیهی و انضباطی را از طریق راه‌های قانونی، با شدت بیشتری اعمال نمایند.

به علاوه مؤسسات بیمه‌سپرده و یا سایر اعضای مرتبط در شبکه ایمنی نظام مالی، باید اختیار داشته باشند تا سازوکار انعطاف‌پذیری را برای کمک به ابقای وظایف مهم بانکی، به وسیله برقراری امکان تملک مجموعه‌ای مناسب از دارایی‌ها و تقبل بدهی‌های بانک ورشکسته، فراهم آورند (به عنوان مثال فراهم‌آوردن امکان دسترسی دائم سپرده‌گذاران به وجوهشان و ادامه فعالیت تصفیه و نقل و انتقال بانکی).

توضیحات و رهنمودها:

مسئولیت‌های مؤسسات بیمه‌سپرده در زمینه‌های نظارت، مقررات احتیاطی و تصمیم‌گیری در مورد مشکلات بانک‌های در معرض ورشکستگی، با در نظر گرفتن شرایط هر کشور، متفاوت بوده و منعکس‌کننده اختیارات و الزامات اعضای شبکه ایمنی نظام مالی در آن کشور می‌باشد. به هر حال، صرف‌نظر از مسئولیت‌های

خاص مؤسسه بیمه‌کننده سپرده در هر کشور، شیوه‌های نظارت بر بانک‌ها و ضابطه‌مند نمودن آنها و نیز چگونگی تصمیم‌گیری در مورد بانک‌های در معرض ورشکستگی، تأثیر عمده‌ای بر هزینه‌ها و دیگر ابعاد نظام بیمه‌سپرده در آن کشور خواهد داشت.

نکته حائز اهمیت این است که نهاد مسئول در این زمینه، بپذیرد که تعیین و شناسایی زمانی که یک بانک با مشکل مالی جدی مواجه می‌شود یا اینکه انتظار می‌رود با چنین مشکلاتی مواجه شود، باید به موقع و تا حد امکان سریع باشد و مداخله و فرایند رسیدگی به مشکلات این قبیل بانک‌ها باید بر اساس معیارهای مناسب انجام پذیرد. این امر می‌تواند به کاهش هزینه اقدامات مقتضی پس از ناتوانی بانک در ایفای تعهدات خود و پیشگیری از سردرگمی در مواقع بحرانی، کمک کند. معیارها برای تشخیص بانک‌های دارای مشکل در بین کشورها متفاوت است. مواردی مانند نگرانی در خصوص توانایی یک بانک برای تأمین الزامات سرمایه‌ای، پایین بودن سطح نقدینگی در دسترس بانک، کاهش ارزش و یا کیفیت دارایی‌ها و یافته‌هایی در مورد عملکرد و رفتار نامطمئن و غیراحتیاطی بانک از آن جمله می‌باشند.

اقدامات لازم پس از ناتوانی بانک در ایفای تعهدات به سه طریق انجام می‌پذیرد: تصفیه و بازپرداخت مطالبات سپرده‌گذاران (که اساساً شامل انحلال بانک است)، خرید و فروش دارایی‌های بانک و کمک مالی برای راه‌اندازی مجدد فعالیت بانک. علاوه بر این، مؤسسه بیمه‌کننده سپرده یا سایر اعضای شبکه ایمنی نظام مالی باید بتوانند سازوکار انعطاف‌پذیری را به منظور کمک به حفظ وظایف مهم بانکداری از طریق ایجاد تسهیلات برای تملک مجموعه‌ای مناسب از دارایی‌ها و تعهد نمودن دیون بانک ورشکسته ایجاد نمایند. (به عنوان مثال از طریق استفاده از یک بانک واسطه، مساعدت و یا اداره کردن بانک ورشکسته به طور موقت).

قوانین مربوط به ورشکستگی / عدم توانایی برای ایفای تعهدات مالی و دیگر قوانین، تأثیر بسزایی بر حق انتخاب‌ها برای تصمیم‌گیری دارند، زیرا این گونه قوانین

به طور قابل ملاحظه‌ای در بین کشورها متفاوت بوده و در برخی موارد ممکن است اجرای یک روش خاص، با مشکل مواجه شود. به دلیل اهمیت ویژه بانک‌ها و ورشکستگی آنها، سیاستگذاران مایل‌اند، قوانین ورشکستگی / عدم توانایی برای ایفای تعهدات مالی را برای بررسی امکان‌سنجی خروج منضبط بانک‌ها از این قبیل مشکلات، مورد تجدید نظر قرار دهند. در این رابطه، باید ایجاد نظامی مستقل جهت اقدامات لازم پس از ناتوانی بانک‌ها در ایفای تعهدات خویش، مدنظر قرار گیرد.

بازپرداخت سپرده‌ها به سپرده‌گذاران و ترمیم

اصل ۱۷- بازپرداخت سپرده‌ها به سپرده‌گذاران: نظام بیمه‌سپرده‌ها موظف است امکان دستیابی سریع سپرده‌گذاران به وجوه خود را که بیمه شده‌اند، فراهم آورد. بنابراین مؤسسات بیمه‌سپرده باید پیشاپیش از به وجود آمدن احتمالی شرایط بازپرداخت سپرده‌ها مطلع گردند. همین‌طور امکان دسترسی مؤسسات بیمه‌سپرده به اطلاعات سپرده‌گذاران، از قبل باید فراهم شود.

سپرده‌گذاران به طور قانونی حق دارند که سپرده‌های خود را تا حدود بیمه‌شده دریافت دارند. در همین راستا موارد زیر باید به اطلاع سپرده‌گذاران برسد:

- شرایط و زمان شروع فرایند بازپرداخت سپرده‌ها

- جدول زمانی بازپرداخت سپرده‌ها

- شرایط پیش‌پرداخت یا پرداخت‌های موقتی (در صورتی که چنین

برنامه‌هایی وجود داشته باشد)

- حدود پوشش بیمه‌ای قابل اجرا

اصل ۱۸- بازسازی و دریافت غرامت: مؤسسات بیمه‌سپرده باید در اجرای اقدامات مربوط به بازسازی و اخذ غرامت خود، از اموال و دارایی‌های بانک ورشکسته استفاده کنند. مدیریت دارایی‌های بانک ورشکسته (که توسط مؤسسات بیمه‌سپرده یا هر نهاد دیگری انجام می‌شود) باید با در نظر گرفتن ملاحظات بازرگانی و صرفه اقتصادی آنها هدایت گردد.

توضیحات و رهنمودها:

دسترسی به اطلاعات ضروری سپرده‌گذاران قبل از ورشکستگی و تعطیلی بانک، باعث کاهش احتمال دستکاری در سوابق شده، زمان تکمیل فرایند بازپرداخت را کوتاه و به حفظ اعتماد عمومی نیز کمک می‌کند. در نظام بیمه‌سپرده باید نظام‌ها و فرایندهای لازم جهت بررسی مقدماتی و به موقع اطلاعات سپرده‌گذاران بانک در معرض خطر ورشکستگی تدارک دیده شود تا موضوعاتی مانند موارد زیر به سرعت تعیین گردند:

- سپرده‌های چه اشخاصی باید بازپرداخت شوند.
 - میزان سپرده‌هایی که پایین‌تر از حد بیمه‌سپرده هستند.
 - باقیمانده مطالبات سپرده‌گذاران پس از خالص‌سازی/ جبران (برای آن نظام‌های بیمه‌سپرده‌ای که از این سازوکار استفاده می‌کنند).
- به هر حال در نقش مدیریت دارایی‌ها و مسئولیت مدیریت مطالبات و ترمیم (دریافت غرامت) که توسط مؤسسات بیمه‌سپرده و دیگر اعضای شبکه ایمنی نظام مالی اجرا می‌شود، تفاوت قابل ملاحظه‌ای وجود دارد. در مواقعی که پرداخت‌های بیمه‌سپرده به طور کلی بلافاصله پس از تصفیه یک بانک صورت می‌گیرد، مؤسسه بیمه‌سپرده معمولاً نسبت به حقوق سپرده‌گذاران بیمه‌شده، متعهد است و مطالبات ناشی از بیمه‌سپرده‌ها را به طور فعال مدیریت و برای آنها پرونده ایجاد می‌کند. اگر مطالبات سپرده‌گذار به سرعت پرداخت نشود یا کیفیت سوابق و مدارک سپرده‌گذاران که نزد بانک نگهداری می‌شود، مناسب نباشد، ممکن است سپرده‌گذار طلب خود را از مؤسسه بیمه‌سپرده مطالبه نماید (تشکیل پرونده دهد).
- در برخی از موارد، مؤسسات بیمه‌سپرده، نقش‌های حساسی را در فرایند ترمیم (دریافت غرامت) ایفا می‌کنند (برای مثال، به عنوان یک وام‌دهنده، اعتباردهنده، تصفیه‌کننده یا وصول‌کننده). حتی اگر این نقش‌ها را نداشته باشد، مؤسسه بیمه‌کننده سپرده ممکن است مدیر تصفیه را تعیین یا نقش قابل ملاحظه‌ای در فرایند تصفیه از طریق سایر ابزارها همچون نظارت بر مدیر تصفیه یا

مشارکت در کمیته‌های اعتباری داشته باشد. در سایر موارد، این گونه وظایف جزء مسئولیت سایر نهادها در درون شبکه ایمنی نظام مالی است. تحت هر شرایط، مؤسسه بیمه‌کننده سپرده باید بانک‌های عضو را از عواید دریافت غرامت و ترمیم حاصل از فرایندهای پس از ورشکستگی شریک سازد.

در کشورهایی که قوانین آنها برای سپرده‌گذار، اولویت قائل شده است، سپرده‌گذاران بیمه‌نشده و بیمه‌کننده سپرده (به جانشینی سپرده‌گذاران بیمه‌شده) عموماً نسبت به دیگر بستانکاران، در دریافت غرامت از محل دارایی‌های بانک ورشکسته ارجحیت دارند. در کشورهایی که رسیدگی به مطالبات سپرده‌گذاران به روش خالص‌سازی^۱ یا جبرانی^۲ انجام می‌پذیرد، استفاده از این روش‌ها باید با قانون مربوط به عدم توان بازپرداخت دیون سازگاری داشته باشد.

در پایان، مدیریت دارایی‌های یک بانک ورشکسته و فرایند ترمیم (دریافت غرامت) باید با توجه به ملاحظات تجاری و صرفه اقتصادی آنها انجام شود. این به معنای لحاظ کردن عواملی چون کیفیت دارایی‌ها، عمق و وضعیت بازارها، وجود مهارت در مدیریت دارایی و مدیریت تقاضا، الزامات قانونی مربوط به تقاضای دارایی‌ها و اهداف حاکمیتی می‌باشد.

1. Netting

2. Set-off